

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความ เป็นมาของ เนื้อหา

ในปัจจุบันการให้การศึกษาแก่ประชาชนชาวไทย เป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยตระหนักถึงความสำคัญและให้การสนับสนุนเป็นอย่างมาก ดังปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับพุทธศักราช 2520 ว่า "... การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อส่งเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์ให้สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทย เป็นประการสำคัญ..." (แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 8) ดังนั้นในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทุกฝ่ายต่างมุ่งหวังว่าการศึกษาคือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของพลเมือง สามารถสร้างเสริมสังคมให้ดีขึ้นและการศึกษาซึ่งจะให้ได้ผลดีตั้งความใฝ่ฝันและความมุ่งหวังก็อยู่ที่ครู (อารี สัมหลวี 2516 : 27 - 28) แม้ว่าในปัจจุบันนี้นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาจะเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วเพียงใดก็ตาม ก็ไม่สามารถจะเข้ามาแทนครูได้เลย หัวใจของการเรียน การสอนยังคงอยู่ที่ตัวครู ครูจึงเป็นองค์ประกอบหลักอันขาดเสียมิได้ (เดโช สวานานนท์ 2527 : 18)

การผลิตครูจึงเป็นกระบวนการสำคัญซึ่งรัฐให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งในการสรรหาคนดี มีความรู้ และความสามารถ เข้ารับการศึกษา เพื่อเตรียมบุคลากรเหล่านี้ออกไปประกอบอาชีพครู โดยมีสถาบันหลักที่ผลิตครู คือ " กรมการฝึกหัดครู " อันประกอบไปด้วย วิทยาลัยครูในสังกัดถึง 36 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศมีบทบาทและฐานะตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาทางวิชาการและการผลิตครูก่อนประจำการ และการอบรมครูประจำการ ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรจนถึงระดับปริญญาตรี

ในส่วนของการฝึกอบรมครูประจำการ กรมการฝึกหัดครูจะลดปัญหาครูว่างงาน โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีภาระหน้าที่ทางการศึกษาอยู่แล้วเท่านั้น เข้ารับการฝึกอบรมทางการฝึกหัด

ครูเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสบการณ์และคุณวุฒิ โดยให้ความสำคัญแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการในท้องถิ่นที่ห่างไกล ทั้งนี้ต้องกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานน้อยที่สุด (กรมการฝึกหัดครู 2523 : 12) กองส่งเสริมวิทยฐานะของครู กรมการฝึกหัดครูจึงได้ดำเนินการ เพื่อให้ครูประจำการทั่วประเทศได้แสวงหาความรู้ ด้วยการจัดบรรยายความรู้วิชาชุดครูทางวิทยุกระจายเสียง จัดการอบรมในระหว่างปิดภาคฤดูร้อน จัดการสอนทางไปรษณีย์ และจัดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรมครู โครงการบริการทางการศึกษาขึ้น

โครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นโครงการหนึ่งที่มีประโยชน์โดยตรงต่อผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เยาวชนของชาติ ซึ่งได้แก่ครูประจำการทั้งหลาย ทั้งนี้เพราะในระบบการศึกษามีการเปลี่ยนแปลง มีการนำเทคนิควิธีการและความรู้ใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนอยู่เสมอ ครูประจำการผู้ทำการสอนมานานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มเติม เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2521 กรมการฝึกหัดครูได้กำหนดโครงการฝึกอบรมตามสาขาวิชาออกเป็นโปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพครูสาขาต่าง ๆ 24 โปรแกรม เช่น สาขาวิชาบริหารการศึกษา การอนุบาล ประถมศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ พลศึกษา วิทยาศาสตร์ และศิลปศึกษา เป็นต้น โดยวางวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ 5 ประการคือ

1. เพื่อเพิ่มพูนวิทยฐานะแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สูงขึ้น
  2. เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรประจำการ ให้สนองความต้องการของหน่วยงานที่ใช้ครู
  3. เพื่อเป็นการให้บริการทางการศึกษาแก่ครูและบุคลากรประจำการในท้องถิ่นอย่างเสมอภาค
  4. เพื่อยกสถานะภาพของวิชาชีพครูให้สูงขึ้น
  5. เพื่อเป็นการระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรในท้องถิ่น มาใช้ในการเพิ่มพูนสมรรถภาพและวิทยฐานะของครูและบุคลากรประจำการ
- (กรมการฝึกหัดครู 2519 : 3)

แต่ในปัจจุบันความต้องการทางการศึกษามีได้จำกัด เฉพาะครู และบุคลากรทางการศึกษาประจำการเท่านั้น ความต้องการยังได้ขยายไปยังบุคคลทั่วไป ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ

กว่าปริญญาตรี กรมการฝึกหัดครู (2519 : อัดสำเนา) จึงเห็นสมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการที่มีอยู่แล้ว ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนี้ และได้กำหนดโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ พ.ศ. 2528 ขึ้น ระบุให้วิทยาลัยครูทำหน้าที่ให้การศึกษาวិชาการในสาขาต่าง ๆ แก่บุคคลทั่วไปนอกเหนือจากผู้ประกอบอาชีพครูอีกด้วย โดยมีหลักสูตรรายวิชา สาขาอื่น ๆ ทั้งในระดับปริญญา และอนุปริญญา ตามความต้องการของท้องถิ่น เน้นประโยชน์ในการประกอบอาชีพโดยตรงมากขึ้น ปรับปรุงวิธีการให้การศึกษาก็ให้เหมาะสมคือ มีทั้งการเรียนระบบ เข้าชั้นเรียนและระบบไม่เข้าชั้นเรียน แยกโปรแกรมการให้การศึกษากลับมาเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่ผู้เรียนเลือกเรียนตามความต้องการของหน่วยงานต้นสังกัด และประเภทที่ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความถนัดของตนเอง ซึ่งมีทั้งหลักสูตรสายอาชีพครูและสายวิชาการศึกษาอื่น ๆ การรับเข้าเรียนจะรับเฉพาะผู้ที่มีงานทำอยู่แล้วทั้งในภาคราชการและเอกชน โดยมีการทดสอบความรู้พื้นฐานก่อนเข้าเรียน จัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษา (Mentor) คู่มือรับผิดชอบผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ทั้งยังได้แก้ไขวิธีการประเมินผลการศึกษาให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนอีกด้วย

สำหรับสาขาวิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยครูมีโครงการที่จะผลิตครูศิลปศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานด้านศิลปศึกษา เพื่อนำประสบการณ์ไปสอนในระดับประถมและมัธยมศึกษา เป็นผู้ถ่ายทอดแนะนำและสร้างความผูกพันต่อเนื้อหาของศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทย (สภากาการฝึกหัดครู 2520 : 131) การเปิดสอนวิชาเอกศิลปศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกที่วิทยาลัยครูเพชรบุรี และวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ ในปีการศึกษา 2519 ต่อมาในปีการศึกษา 2521 จึงได้เปิดโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อคป.) วิชาเอกศิลปศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ มาเข้ารับการฝึกอบรมในสาขาวิชาเอกศิลปศึกษาโดยไม่กระทบกระเทือนต่อการสอน การทำงานในหน้าที่ปกติ และเพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพ สถานภาพวิทยฐานะของครูด้านศิลปศึกษา (กรมการฝึกหัดครู 2519 : อัดสำเนา) ทั้งนี้เพราะครูศิลปศึกษาเป็นผู้ทำให้โครงการต่าง ๆ ด้านศิลปะสมบูรณ์ที่สุดทั้งด้านการสอน การปลูกฝังทัศนคติที่ดีงามต่อศิลปศึกษา ดังนั้นในการฝึกอบรมโปรแกรมศิลปศึกษา ผู้เข้าอบรมจะได้รับการถ่ายทอดทางด้านเนื้อหาวิชา การฝึกทักษะที่จำเป็นทางศิลปะ การจัดเตรียมประสบการณ์ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการสอน เป็นผู้มีความรู้และจรรยา เพื่อจะได้เป็นครูที่ดีของเด็กต่อไปในอนาคต

กลุ่มมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ซึ่งประกอบด้วยวิทยาลัยครูในส่วนกลาง 6 แห่งคือวิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูธนบุรีได้เปิดสอนสายวิชาชีพครูสาขาวิชาเอกศิลปศึกษา ในระดับปริญญาตรี ตามโครงการอบรมครู และบุคลากรทางการศึกษาประจำการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นมา โดยปัจจุบันได้ใช้ชื่อโครงการว่า "โครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ พ.ศ. 2528" หรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่าโครงการ กศ.บป. โครงการนี้แม้ว่าจะได้ดำเนินการมาเป็นเวลาถึง 8 ปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่มีการศึกษาวิจัยใด ๆ ที่มุ่งเน้นการศึกษาถึงปัญหาการเรียนของนักศึกษาในสาขาศิลปศึกษาแต่อย่างใด จากการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการในระยะแรก พบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการนี้ 6 ด้าน คือ ปัญหาเกี่ยวกับผู้เข้ารับการอบรม หลักสูตรและการฝึกอบรม ผู้ให้การอบรม กระบวนการจัดฝึกอบรม งบประมาณ การประสานงานและการประชาสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยครูต่าง ๆ กับหน่วยงานที่ต้องการส่งบุคลากรมาเข้ารับการฝึกอบรม (กรมการฝึกหัดครู 2524 : 8 - 9) ส่วนการประเมินโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ ในระยะที่ 2 พบว่า ปัญหาในการดำเนินการของโครงการที่สำคัญ ได้แก่การที่บุคลากรต้องเลือกเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองไม่ถนัด การที่ผู้สอนเร่งรัดการสอนมากจนเกินไป เพื่อให้ได้เนื้อหาครบตามหลักสูตร ตามเวลาที่กำหนด ผู้เข้ารับการฝึกอบรมขาดโอกาสในการเข้าพบผู้ให้การอบรม (สุพันธ์ ยันต์ทอง 2527 : บทคัดย่อ) นอกจากนี้ยังมี การศึกษาเฉพาะกรณีในเรื่อง ปัญหาการเรียนการสอนในสาขาวิชาพลศึกษา โดยแยกความสนใจ ออกเป็นวิทยาลัยครูภาคต่าง ๆ ในแต่ละปีการศึกษาหลายท่านด้วยกัน เช่น ผลการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคเหนือของ มุสดี สนธิทรัพย์ (2525 : 215) ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ สุทธิศิริอังกูร (2525 : 229-232) และปัญหาการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันตกของ อรรวรณ บุษัน (2525 : 153-157) สรุปประเด็นสำคัญได้ว่าปัญหาที่ประสบมาก คือการกำหนด เนื้อหาของหลักสูตร การกำหนดวิชาเลือก การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดเวลาให้ผู้รับการอบรมและผู้ให้การอบรมได้ปรึกษาหารือ และให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ผู้เรียนขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นทางพลศึกษา ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกเป็นเจ้าหน้าที่และผู้ตัดสินกีฬา ปัญหาด้านการขาดแคลนแหล่งค้นคว้า คุณภาพของการให้บริการต่าง ๆ ที่วิทยาลัยจัดให้

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัย เชื่อว่าโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการสาขา ศิลปศึกษา ซึ่งเป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากโครงการฝึกอบรมครู และบุคลากรทางการศึกษา ประจำการก็เช่นเดียวกับสาขาวิชาอื่น ๆ ที่น่าจะเกิดปัญหาในลักษณะคล้ายคลึงกันผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ศิลปศึกษาผู้รับผิดชอบโครงการนี้ผู้หนึ่ง มีความมุ่งหมายในการหาแนวทางพัฒนาคุณภาพ ของบุคลากรประจำการให้เกิดประสิทธิภาพ จึงสนใจ และเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาถึงปัญหาการ เรียนของนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ขึ้น เพื่อนำผลของการศึกษามา เป็นพื้นฐานในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง โครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ทุกฝ่าย อันจะเอื้ออำนวยต่อความก้าวหน้า และประสิทธิภาพของบุคลากรประจำการให้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และส่งผลไปถึงประสิทธิภาพของการพัฒนาการศึกษาของชาติต่อไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการเรียนของนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษาในโครงการจัดการศึกษา สำหรับบุคลากรประจำการ มหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างอาจารย์และนักศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนของนักศึกษา วิชาเอกศิลปศึกษา ในโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ มหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้สอนวิชาศิลปศึกษา และนักศึกษา สาขาศิลปศึกษาตามโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ ในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ ปีการศึกษา 2529
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะผู้ที่เข้ารับการศึกษานภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2529 เท่านั้น
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาการเรียนของนักศึกษาในโครงการจัดการศึกษา สำหรับบุคลากรประจำการ วิชาเอกศิลปศึกษา ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือหลักสูตรศิลปศึกษา ผู้สอน

ผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวก การวัดและประเมินผล แหล่งค้นคว้า และบริการโสตทัศนูปกรณ์

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยถือว่าข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของอาจารย์ และนักศึกษาเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพราะผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการฝึกอบรมในโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว

คำจำกัดความ

ปัญหาการเรียน หมายถึง ปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ปัญหาทางหลักสูตรศิลปศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน การใช้วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวก การวัดและประเมินผล การใช้แหล่งค้นคว้า และการให้บริการโสตทัศนูปกรณ์ ซึ่งรวบรวมโดยการใช้แบบสอบถามแบบสำรวจปัญหา แล้วนำมาคิดเป็นคะแนนในแต่ละด้าน

นักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา หมายถึง ครูและบุคลากรประจำการ ที่เข้ารับการอบรมวิชาเอกศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2529

โครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ หมายถึง โครงการที่สภาการฝึกหัดครูออกระเบียบให้วิทยาลัยจัดขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรประจำการสามารถเข้าฝึกอบรมได้ โดยไม่กระทบกระเทือนงานในหน้าที่ เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงานให้สนองความต้องการของหน่วยงาน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชน โดยเรียกย่อ ๆ ว่า "โครงการ กศ.บป. "

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการเรียนวิชาเอกศิลปศึกษา ในโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ
2. เพื่อ เป็นแนวทางแก่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร การเรียน การสอน ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรศิลปศึกษาในโครงการ ฯ และการ จัดบริการด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อ เป็นแนวทางแก่ผู้สอนในการปรับปรุงการสอนศิลปศึกษาในโครงการ ฯ ให้มี ประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย